

Ministerieel besluit tot voorlopige aanduiding van de ankerplaats De Zegge te Geel

DE VLAAMSE MINISTER VAN BESTUURSZAKEN, BINNENLANDS BESTUUR,
INBURGERING, TOERISME EN VLAAMSE RAND,

Gelet op het decreet van 16 april 1996 betreffende de landschapszorg, gewijzigd bij de decreten van 21 oktober 1997, 18 mei 1999, 8 december 2000, 21 december 2001, 19 juli 2002, 13 februari 2004, 10 maart 2006, 16 juni 2006 en 27 maart 2009;

Gelet op het besluit van de Vlaamse Regering van 13 juli 2009 tot bepaling van de bevoegdheden van de leden van de Vlaamse Regering, gewijzigd bij besluiten van 24 juli 2009, 4 december 2009, 6 juli 2010 en 7 juli 2010;

BESLUIT:

Artikel 1. De Zegge te Geel wordt voorlopig aangeduid als ankerplaats overeenkomstig de bepalingen van het decreet van 16 april 1996 betreffende de landschapszorg, gewijzigd bij de decreten van 21 oktober 1997, 18 mei 1999, 8 december 2000, 21 december 2001, 19 juli 2002, 13 februari 2004, 10 maart 2006, 16 juni 2006 en 27 maart 2009.

Art. 2. § 1. Het algemeen belang dat de aanduiding verantwoordt, wordt door het gezamenlijk voorkomen en de onderlinge samenhang van de volgende intrinsieke waarden gemotiveerd:

1° natuurwetenschappelijke waarde:

De ankerplaats bevat geologische, bodemkundige, hydrologische, landschapsecologische, faunistische en floristische erfgoedwaarden.

De aanwezigheid van een zeer dik veenpakket en de ijzerrijke ondergrond gaven het ontstaan aan het huidige erkende natuurreservaat De Zegge. Als enig overblijfsel van het "Geels Gebroekt" (een moerassig gebied langs de oevers van de Kleine Nete te Geel) is De Zegge vandaag een relict van een typisch Kempisch beekdallandschap met turfkuilen, trilvenen, rietvelden, heidevegetatie, schraalgraslanden en elzenbroekbossen. De drijvende kracht achter deze landschapsontwikkeling was de mens, die met primitieve middelen de aanwezige

grondstoffen tot economisch nut maakte. Op deze wijze (in de tweede helft van de 20ste eeuw vakkundig aangevuld door natuurbeheer) ontstond een zeer gevarieerd landschap van watergebonden vegetatietypen met kenmerkende planten- en diersoorten.

Het natuurreservaat De Zegge staat internationaal bekend als een typisch laagveengebied waar de verschillende stadia van natuurlijke laagveenvorming aanwezig zijn. Naast de erkenning als natuurreservaat werd het gebied aangemeld als Europees Vogel- en Habitatrichtlijngebied.

2° historische waarde:

De historische waarde van de ankerplaats blijkt uit:

- het historische landgebruik;
- het bouwkundig erfgoed.

De ankerplaats De Zegge getuigt van de dominerende rol die de mens in de vorige eeuwen in de Kleine Netevallei heeft gespeeld. Het rijk geschakeerde natuurreservaat vindt zijn oorsprong in de ontginning van turf en ijzererts, waardoor in het oorspronkelijke laagveenmoeras een gebied ontstond met open plassen. Ten zuiden ervan ontstond een kleinschalig landbouwlandschap met karakteristieke langwerpige percelen met een netwerk van kleine landschapselementen.

Lange tijd waren de Worfthoeve en de Zeggenhoeve, beide langs de Zeggendijk, de enige woningen in het gebied. De meeste woningen en hoeven in de ankerplaats dateren van de 20ste eeuw. De meeste zijn van het typisch Kempische langgeveltype.

De beschermde "Elsummolen" of "Molen van 't Veld" langs de Zeggendijk is een houten windmolen die in 1796 werd gebouwd in het gehucht Achterheide te Heist-op-den-Berg. In 1823 werd hij overgebracht naar Geel-Elsum en in 1992 in de directe omgeving van de Worfthoeve op een verhevenheid ingeplant.

3° esthetische waarde:

Het laagveengebied met plassen, trilvenen, rietlanden, schraalgraslanden, heide en broekbossen met hun kenmerkende planten- en diersoorten in het noorden van de ankerplaats is uniek en opvallend in een sterk verstoorde omgeving. Deze enorme (natuurlijke) variatie zorgt voor een zeer hoge belevingswaarde van de ankerplaats.

Het zuidelijk deel van de ankerplaats heeft in contrast met zijn omgeving het kleinschalige landbouwkarakter kunnen bewaren. Houtkanten, houtwallen, bomenrijen, solitaire bomen en de schaarse landelijke bebouwing bepalen de esthetische waarde.

Vanaf het beperkt aantal smalle en kronkelende landbouwwegen en de hoger gelegen kanaaldijk in het zuiden van de ankerplaats zijn verschillende zichten mogelijk op dit laatste relict van het eeuwenoude "Geels Gebroekt".

4° sociaal-culturele waarde:

De aanwezigheid een dik veenpakket en ijzeroer in de bodem was een belangrijke bron van natuurlijke grondstoffen die door de mens gedurende vele eeuwen op een traditionele manier werden ontgonnen. De typische dijken en rechthoekige plassen zijn tot vandaag het zichtbare resultaat van deze activiteiten. Ook medicinale bloedzuigerkweek in de vijvers en plassen vond gedurende heel lange tijd plaats in de ankerplaats.

5° ruimtelijk-structurende waarde:

De ruimtelijk-structurende waarde wordt bepaald door het gegeven dat in de ankerplaats op een gedifferentieerde wijze de verschillende vormen van landontginning door de mens nog steeds herkenbaar zijn. Het unieke natuureservaat met zijn enorme variatie aan biotopen en het aangrenzende kleinschalige landbouwgebied staan in schril contrast met de open, door landbouw gedomineerde omgeving.

§ 2. De landschapskenmerken die typisch zijn voor de ankerplaats, met inbegrip van de ruimtelijke kenmerken die eigen zijn aan de waarden zijn de volgende:

Deelgebied 1 : Het natuurreservaat De Zegge

Het natuurreservaat De Zegge is het enige overgebleven restant van een uiterst groot laagveengebied, gevormd in het dal van de Kleine Nete, dat bekend stond onder de naam "Geels Gebroekt". Door exploitatie van de mens van het van nature gevormde veen en het aanwezige mineraal limoniet in het moerasgebied ontstond een waterrijk gebied van turfkuilen, trilvenen, rietvelden, schraalgraslanden en elzenbroekbossen. Het achterwege blijven van grootschalige ingrepen zorgde er tevens voor dat op de hoger gelegen en drogere delen van het natuurreservaat restanten van de eens aanwezige heidevegetatie overbleven. De belangrijkste relict en kenmerken van het natuurreservaat zijn:

- a) De karakteristieke veenbodem en de lemig zandgronden met sterk verveende bovengrond;
- b) De open (en verlande) turfkuilen met inbegrip van hun dijken als relict van historisch landgebruik en hun kenmerkende planten- en diersoorten;
- c) Het aanwezige trilveen als onderdeel van een natuurlijk verlandingsproces met kenmerkende soorten;
- d) De uitgebreide oppervlakte rietland natuurlijk biotoop voor water- en rietvogels;
- e) De soortenrijke elzen(broek)bossen;
- f) De soortenrijke (natte) schraalgraslanden en kleine zeggevegetaties;
- g) De restanten van droge, vochtige en natte heide met hun kenmerkende planten- en diersoorten;
- h) De natuurlijke waterlopen als verzekering van een goede waterhuishouding;
- i) De solitaire bomen en bomengroepen.

Deelgebied 2: Het traditionele landbouwlandschap in de Kleine Netevallei

De vochtige tot natte (lemig) zandgronden ten zuiden van het natuurreservaat De Zegge waren voor de landbouw meer geschikt dan de uiterst natte veengronden ten noorden. Op de historische kaarten is dit duidelijk zichtbaar in de perceelsstructuur en de door houtkanten begroeide perceelsscheidingen. Met uitzondering van de hoger gelegen Worfthoeve in het uiterste oosten, duurde het tot de tweede helft van de 19de eeuw voor de eerste bebouwing verscheen. Tot de karakteristieke landschapskenmerken behoren:

- a) Het schaars bebouwde (landbouw)gebied:
  - 1) Het beschermd bouwkundig erfgoed:

Zeggendijk z.n.: "De houten graanwindmolen van Elsum" of "De Molen van 't Veld", oorspronkelijk als monument beschermd op 21 juni 1979 en bij ministerieel besluit van 2 december 1992 gemachtigd tot het ontmantelen, het verplaatsen en het weer op te bouwen te Geel, Zeggendijk, 2de afdeling, sectie B, nummer 410 c.

- 2) Het niet-beschermd bouwkundig erfgoed (zoals opgenomen in de inventaris bouwkundig erfgoed):
Zeggendijk nr. 3: "Zeggenhoeve" uit het midden van de 19de eeuw
- 3) Een beperkt aantal langgevelhoeven en woningen aan het kanaal uit het begin van de 20ste eeuw (niet opgenomen in de inventaris bouwkundig erfgoed)

b) Een nog steeds herkenbare kleinschalige perceelsstructuur;

c) Het aanwezige netwerk van kleine landschapselementen van hoofdzakelijk houtkanten, houtwallen en bomerijen.

Art. 3. De aflijning van de ankerplaats op schaal 1/25.000 wordt weergegeven op het plan als bijlage.

Brussel,

03 DEC 2010

Vlaams Minister van Bestuurszaken, Binnenlands Bestuur, Inburgering, Toerisme en
Vlaamse Rand

Geert BOURGEOIS